

נושא שלישי: מלחמת העצמאות

מלחמת העצמאות

ב-15 במאי 1948 בנושא מלחמת העצמאות

רקע:

המלחמה: מלחמת העצמאות פרצה ב-30 בנובמבר 1947, יום לאחר ההחלטה באו"ם על
פיקוד המלחמה, שבה הוחלט על הקמת שתי מדינות יהודית וערבית, המלחמה החלה
ביוזמה ערבית, מאחר והערבים סירבו לקבל את תוכנית החלוקה של האו"ם למחרת פרצה

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

המלחמה בין היהודים לבין הפלסטינים ערבי ארץ ישראל. והסתיימה בניצחון ובארבעת הסכמי שביתת הנשק, עם המדינות הערביות, מצרים, לבנון, ירדן וסוריה (עירק סירבה לחתום), עליהם חתמו נציגי ממשלת ישראל ב-20 ביולי 1949 למלחמת העצמאות יש כינויים רבים כמו- מלחמת השחרור, מלחמת הקוממיות ומלחמת 1948. הערבים מכנים את המלחמה "נכבה" (אסון) שכן הביאה עליהם חורבן והפכה את הב תושביה לפליטים.

יש להדגיש כי המיוחד במלחמת העצמאות שהיא היוותה מלחמה קיומית של היישוב היהודי ובהמשך של מדינת ישראל הצעירה. מטרתה של המלחמה הייתה ליישם את החלטת האו"ם ~~לחלק~~ מדינה יהודית בארץ ישראל, מול התנגדות ערבית ישראל ובהמשך הפלישה של מדינות ערב שביקשו לחסלה, בנוסף היא הייתה צומת מרכזי בבחירתם של הדרוזים והצ'רקסים לתמוך במדינת ישראל במאבק על עצמאותה ולהפוך לחלק בלתי נפרד ממנה.

1. מאפייניה הייחודיים והכלליים של המלחמה:

1. חלוקת המלחמה לשני שלבים ומטרות העל של הצדדים הלוחמים - שלב ראשון (14.5.48-30.11.48) - מההחלטה באו"ם ועד ההכרזה על מדינה יהודית. מלחמה בין ערביי ארץ ישראל שסירבו לקבל את רעיון החלוקה וביקשו למנוע את הקמת מדינה יהודית, לבין היישוב היהודי המבקש לממש את החלטת האו"ם ולהקים מדינה יהודית, כאשר השלטון הוא עדיין שלטון בריטי. שלב שני (15.5.48 עד המחצית השנייה של 1949) - מההכרזה על הקמת מדינה יהודית ועד סיום המלחמה. מלחמה בין מדינת ערב שסירבו גם הן לקבל את רעיון חלוקת הארץ לשתי מדינות, לבין מדינת ישראל הצעירה שהתמודדה עם האיום על עצם קיומה. לכן מלחמת העצמאות הייתה מלחמת קיום "להיות או לחדול". ישראל הצליחה בסופו של דבר לשמור על גבולותיה ~~ואף להרחיבם~~.
2. מקום מרכזי בהתפתחות הסכסוך הערבי-ישראלי - יד ימינו ישנן סוגיות ובעיות שטרם נפתרו, כמו בעיית הפליטים הפלסטינים (מלחמת העצמאות הביאה ליציאתם של כ-700,000 ערבים פלסטינים מהארץ. פליטים זה הוחזקו על ידי מדינות ערב במחנות פליטים בתנאים של עוני ומחסור). עד מלחמת העצמאות התמקד הסכסוך ביחסים בין ערביי ארץ ישראל לבין היישוב היהודי. המלחמה היוותה נקודת מפנה שהעבירה את מוקד הסכסוך ליחסים בין מדינת ערב לבין מדינת ישראל, כאשר העניין הפלסטיני נדחק לשוליים למשך שנים רבות.
3. במלחמה לא הייתה קיימת הבחנה בין מדינת ישראל והאוכלוסייה היהודית והערבית חיו ביחד במדינה בפרט בערים המעורבות, עובדה שיצרה מצב בו היה טישטוש גבולות בין הכוחות הלוחמים ובין האזרחים. עד מל ישר היה להילחם על קיומו; מיקומם של ישובים יהודיים על הגבול והגויסה הישראלית לפיה ישוב אזרחי קובע את הגבולות ושומר עליהם, יצרו מצב של מלחמה שבה גם העורף מעורב וליכולת עמידתו יש משקל מכריע וחשוב במלחמה.
4. נתוני פתיחה קשים לצד היהודי - היישוב היהודי עם הקמת מדינה, הקמת מוסדות המדינה (כנסת וממשלה), הקמת צבא ופירוק מסגרות מחתרטיות פוליטיות (ההגנה, האצ"ל, הלח"י), קליטת עלייה במספרים חסרי תקדים, כל אלו תוך כדי

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

לחימה.בנוסף, לישראל היו בעיות כלכליות קשות ומדינות ערב פלשו אליה, מדינה בת מספר שעות בלבד.

5. **ניצחון ישראלי במהיר נורא** - המלחמה הקשה ביותר בתולדות ישראל: 6000 נהרגו, למעלה מ-12000 נפצעו, כ-20 יישובים נהרסו או נכבשו וכאלפיים מפעלים נהרסו. לפחות כ-60,000 יהודים נאלצו לעזוב את בתיהם והיו בפועל פליטים. לדוגמה; נער בן 15 מדרום ת"א שחי עם סבתו 4 חודשים בחדר המדרגות לאחר שאמו נהרגה ואביו נפצע קשה בהתקפה שהרסה את ביתם.

2. חלוקת המלחמה ל-4 תקופות מרכזיות

1. **מאפייני תקופה ראשונה שבה נשקפה סכנה לקיום של היישוב היהודי בארץ: 29.11.47 מיום החלטת האום עד סוף מרץ 1948**

מדובר בחודשים הראשונים ללחימה. היישוב היהודי הותקף במקומות רבים בארץ על ידי כוחות ערבים, הכוח הערבי מפוצל בהנהגות שונות וכולל פלסטינים מקומיים ומתנדבים ממדינות ערב. למעשה הם היו חברה מפוצלת, אנאלפבתיים (בורים חסרי השכלה), חוסר ידע טכנולוגי וחוסר ארגון וניסיון צבאי. לעומת זאת, **בצד היהודי** - היישוב היהודי עם הרבה מוטיבציה, כולם התגייסו למאבק, חברה מאורגנת ומגובשת סביב המטרה, הנהגה צבאית ומדינית שרוב היישוב תומך בה, ניסיון צבאי. הבריטים עדיין שלטו בארץ, אך דאגו יותר לפינויים מאשר להתנהלות התקינה של ארץ ישראל. היישוב היהודי נוקט **בשיטת הגנה ולא יוזם**-התגובה היחידה של היהודים להתקפות על כלי רכב יהודים בדרכים היא התארגנות בשיירות ומיגון של כלי הרכב, לכל שיירה נלוו חברי הגנה חמושים שהסתירו את הנשק מפני הבריטים ובפרט בחורות שהחביאו את הנשק בבגדיהן, מאחר והבריטים לא ערכו עליהן חיפוש (כאן ניתן לשמוע את השיר "איפה הן הבחורות ההן"), מי שנתפס בנשק עלול להיות היה נידון למוות.

- **היוזמה בידי הערבים ויתרון גאוגרפי** - רוב היישובים הערביים היו בשטחים הרריים שהיו נוחים להגנה ושלטו על צירי התנועה. היישוב היהודי היה במגננה וסבל משטחים מפוצלים ועורקי תחבורה רבים עברו בשטחים הערביים והיו חשופים לפגיעה.
- **חולשת היישוב היהודי ומחסור בנשק** - היישוב סבל ממחסור חמור בנשק ובגלל שהגבולות היו חסומים היה קושי לרכוש נשק. לעומת זאת הערבים יכלו לרכוש נשק ממדינות ערב הסמוכות ולכן נוצר קושי להתגונן בפני התקפות הערבים. בנוסף, ליהודים לא היה צבא סדיר והכוח הצבאי היה מורכב משלוש מחתרות ההגנה, האצל והלחי, שהתנהלו באופן עצמאי והיה קושי לתגבר את הכוחות בגלל הגבולות החסומים.
- **פגיעות בערים המעורבות** - הערבים הפעילו טרור בערים המעורבות, צלפים, מטעני נפץ ורימונים והצליחו לשבש את חייהם של היהודים ולפגוע בהם. השכונות הלכו והתרוקנו, הרובע היהודי בירושלים נותק מהעיר המערבית ותושביה סבלו ממחסור במזון, מים ודלק.

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

- פגיעה בדרכי תחבורה ראשיות וניתוק יישובים יהודיים - ירושלים נותקה מהשפלה והדרכים אליה נחסמו, גוש עציון נותק וגם יישובים נוספים. רוב הניסיונות לעזור ליישובים בודדים לא הצליח. נעשו גם ניסיונות לפרוץ את עורק התחבורה הראשי לירושלים, שיירות האספקה הותקפו ונהפכו למלכודת מוות, לוחמים רבים נהרגו והציוד עבר לידי הערבים. קרוב ל-80 לוחמים נהרגו בשיירות.
- **דוגמה - שיירת יחיעם:** שיירת יחיעם הייתה שיירה שיצאה במרץ 48 מנהרייה לקיבוץ יחיעם המבודד. במארב מתוכנן של מאות ערבים עצרה השיירה, ובקרבות נהרגו 46 מחברי ההגנה שהיו בה.
- **ההשלכות בזירה הבינלאומית-** המצב הביטחוני היה קשה והקמת המדינה הייתה עלולה להידחות לזמן לא מוגדר. ארצות הברית פחדה שהיהודים לא יעמדו בהתקפות הערבים ולכן הסירה את תמיכתה בתוכנית החלוקה והציעה שהא"ם ישלוט.
- **סיכום התקופה הראשונה:** מספר ההרוגים הגיע ל-1100, הרובע היהודי והרבה יישובים היו מנותקים, ירושלים הייתה במצור, הנשק מצליח עדיין לא הגיע ולכן הגיע הפיקוד הצבאי והמדיני של הישוב למסקנה שיש לעבור מאסטרטגיה הגנתית לאסטרטגיה התקפית כדי להעביר את היוזמה לידי הישוב היהודי.

2. א. תקופה שנייה-הישגים: 1.4.48 עד 14.5.48 (עד הכרזת מדינת

ישראל) - היישוב היהודי שינה את תכנית פעולתו ועבר ממגננה נגד היישובים הערביים למתקפה. תכנית זו נקראת **תכנית ד'**. תוכנית משנה את המצב, למרות החוסר בציוד צבאי ומיעוט בלוחמים שהם עדיין בגדר מתנדבים. היישוב היהודי העביר את כוחותיו הצבאיים ממקום למקום לפי הצורך, וביצע מבצעים שמטרתם לכבוש אזור או עיר בעלי אוכלוסייה מעורבת. ליצור רצף טריטוריאלי בשליטה יהודית ולעצור את הטרור הערבי בערים ובשכונות המעורבות כמו כן, הושם מאמץ מוגבר לפתיחת הדרכים וביניהם הדרך לירושלים ומצב העיר השתפר מעט. שינוי זה במצב בתוך חודש אפשר את הכרזת העצמאות והקמת מדינת ישראל ב-14.5.48. אחת התופעות הבולטות של תקופה זו היא עזיבה המונית של הערבים בעידוד ההנהגה המקומית ומדינות ערב השכנות. **הישגי תוכנית ד' -** יצירת רצף טריטוריאלי ברוב שטחי היישוב היהודי וכיבוש הערים: טבריה, חיפה, יפו, צפת, בית שאן ועכו.

דוגמה - מבצע ראשון-מבצע נחשון: מטרת המבצע הייתה לפרוץ את הדרך לירושלים הנצורה, שבה חיו מעל ל-90 אלף יהודים בסכנת רעב וכניעה. במסגרת המבצע היו צריכים הלוחמים לתפוס משלטים (מוצבים) ששלטו על הדרך לירושלים. 1500 לוחמים מכול רחבי הארץ הצליחו להחזיק במשך שבועיים את כול המשלטים ששולטים על הקטע הקריטי בדרך אל העיר (שער הגיא). בתקופה זו הצליחו לעבור בסך הכול שלוש שיירות (1500 משאיות), שהזרימו לעיר הנצורה מים, אוכל ותרופות, מה שעזר לעיר להחזיק מעמד בהמשך.

דוגמה נוספת קרב רמת יוחנן- באותה תקופה הגיעו מתנדבים **דרוזים** לארץ בכדי להגן על הכפרים הדרוזים. ביניהם יחידה דרוזית שהגיעה מסוריה בפיקודו של קצין דרוזי **שכיב אל והאב**. הוא עמד בראש המפקדה באזור חיפה. באמצע אפריל כוחותיו פלשו לאזור רמת יוחנן ופתחו בירי לעבר יהודים ומשה כרמל מפקד חטיבת כרמלי נאבק בהם. הגדוד הדרוזי ספג אבידות רבות. כשהבין את יחסי הכוחות הלוחמים כרת ברית חשאית עם "ההגנה" וסוכם כי יעזבו את הארץ ומי שרוצה יוכל

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

להתגייס לכוחות היהודיים ומשלב זה מצטרפים רבים מהלוחמים הדרוזים אל הכוחות הלוחמים היהודיים.

ב. הישגים וקשיים

❖ בצד הערבי-

- כ- 100 כפרים ערביים נכבשו. ההנהגה הערבית המקומית התפוררה ורוב המנהיגים נמלטו מהארץ.
- כמו כן, החלה הבריחה של האוכלוסייה המקומית הערבית מן הערים המעורבות ומן הכפרים הסמוכים ליישובים היהודים. עזבו כ- 300 אלף ערבים לארצות ערב השכנות וכך החלה להיווצר בעיית הפליטים.
- בנוסף, ככל שהתקדם הפינוי הבריטי, התמוטטה המערכת הארגונית של הערבים, שלא יכלה לספק שירותים חיוניים לתושביה.

❖ בצד היהודי

- מהרגע שהוחלט על שינוי הטקטיקה והחלו בביצוע "תכנית ד' ומבצע נחשון" התחולל שינוי דרמטי בקווי החזית - היישוב היהודי עבר מהתגוננות להתקפה ייזומה.
- **תוצאות צבאיות** - היישוב היהודי הצליח להעביר שיירות ובתוך י"ם נכבשו שכונות, השתלטו על ערים מעורבות וכבשו ערים כמו: טבריה, חיפה, יפן, צפת, בי שאן ועכו. נוצר רצף טריטוריאלי שהקנה ביטחון, הנשק מחו"ל הגיע. שינוי הטקטיקה הוכיחה את עצמה.
 - **תוצאות מדיניות** - הניצחונות חיזקו את הביטחון של המדינות באו"ם שהמשיכו לתמוך בתוכנית החלוקה והחלישו את מעמדה של ארה"ב שרצתה לשנותה.
 - **הערבים קיבלו תבוסה והלם** - 300 אלף עוזבים בשלב זה, מצב שפתח את הדרך לרוב יהודי במדינה שתקום.
- סיכום התקופה השנייה:** בתום השלב הזה של מלחמת העצמאות, ניתן לומר שהישוב היהודי ניצח את הישוב הערבי. אבל הניצחון לא היה מושלם. ירושלים עדיין הייתה נצורה, יישובי גוש עציון נפלו, ואחרי נפילתם הוחלט לפנות כמה יישובים נוספים סביב ירושלים עטרות, נווה יעקוב, וכן את מפעל האשלג בצפון ים המלח. בשלב הזה של המלחמה נפלו 1253 יהודים, מספר החללים אצל הערבים הגיע למאות.

3. תקופה שלישית - שוב סכנה משמעותית להמשך קיומו של היישוב

היהודי בארץ: 10.6.48-15.5.48 (יום לאחר הכרזת העצמאות)

- הצלחתם של היהודים בעקבות תכנית ד' (מעבר ממגננה להתקפה) וכיבוש טבריה וח'יפה (בה היה נחל חשוב ובתי זיקוק לנפט מעיראק), הגבירו במדינות ערב את החשש שהיהודים עלולים לכבוש את רוב חלקי הארץ ויקימו בה מדינה יהודית עוד לפני תום תקופת המנדט. לכן החליטו מנהיגי המדינות הערביות (סלעי"ם - מצרים, ירדן, סוריה, לבנון ועירק) לפלוש לארץ ישראל.
- **תכנית הלחימה של מדינות ערב** - התבססה על **מלחמת בזק** (מלחמה מהירה) התקפה במקביל בכמה חזיתות מרוחקות זו מזו. צה"ל נאלץ לפזר את כוחותיו ולא היו לו מספיק כוחות וביישובי הגבול האזרחיים נאלצו להתגונן מול צבאות ערב עד שצה"ל בא לעזרתם.
 - **חולשת הכוחות הלוחמים** - צה"ל היה עדיין בשלב התארגנות יחסי הכוחות היו לטובת הצבאות הערביים, הן במספר החיילים הלוחמים והן בנשק. הם אומנו על ידי הבריטים והיו בעלי ידע רחב יותר בארגון צבא ובשיטות לחימה, וגם כוחותיהם היו רעננים - בניגוד לכוחות היהודים שכבר עברו שישה וחצי חודשים של מלחמה, מותשים וספגו

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

אבדות קשות. נחיתותם הצבאית של היהודים מסבירה את הצלחותיהם הצבאיות של הערביים בשלב זה של המלחמה והניסיונות המעטים של צה"ל ליזום התקפות נכשלו (לטרון).

- **ההצלחות של מדינות ערב- הצלחותיהם הצבאיות העמידו בסימן שאלה את עצם קיומה של מדינת ישראל. מצרים הגיעה עד אשדוד והצליחה לנתק את יישובי הנגב. הסורים- הגיעו עד דגניה. ירדן- השתלטה על לטרון, כבשו כמה שכונות בירושלים, ניתקו את הר הצופים וכבשו את הרובע היהודי. תושבים רבים בירושלים עברו לשפלה והייתה סכנה לירושלים כבירת ישראל.**
- **למרות הנחיתות הישראלית, לאחר 4 שבועות קשים הצליחה ישראל לבלום את הכוחות הערביים. כוחות המגן היהודיים הצליחו לשמור על קיום המדינה במחיר דמים כבד מאוד. בסיומו של שלב זה נכנסה לתוקפה הפוגה במלחמה אשר הייתה ביוזמת האו"ם ובהסכמת הצדדים הלוחמים, ונמשכה כחודש ימים.**

דוגמה – חזית הצפון, ההתקפה על צמח: ב-18.5.48 משוריינים וטנקים התפרסו בחיפוי של הרעשה (רעש) והחלו לנוע לכיוון צמח. הסורים הפגזו את צמח והמגנים של צמח נסוגו לבניין המשטרה, כאשר הסורים יורים ופוגעים ברבים מהנסוגים. חלק מהלוחמים היהודים שהיו בבניין המשטרה נסוגו לעבר קיבוצי הדגניות (דגניה א ודגניה ב). אלו שנשארו בבניין המשטרה נהרגו כולם. יחידה מיחידת יפתח התקיפה את בניין משטרת צמח במטרה לשחרר את הלכודים אך ההתקפה נכשלה, למרות שלסורים נגרמו אבדות קשות. בסוף מאי, עם כישלון הסורים בדגניה, עזבו הסורים את שדה הקרב וחברי ההגנה חזרו והתבססו במשטרת צמח.

דוגמה – חזית הצפון, הקרב על הדגניות: ב-20.5.48 הפגזו הסורים את שתי הדגניות, ובכוח רגלים התקדמו לעבר דגניה א'. התקפה זו נבלמה. יחידת חי"ר סורית נוספת התקרבה לעבר דגניה ב' והגיעה עד 30 מטר מעמדות הקיבוץ. גם התקפה זו נהדפה. שתי הדגניות בלמו את הסורים, למרות שהסורים עדיין לחמו ליד הגדרות והמטירו אש תותחים על שני הקיבוצים. מאוחר יותר הגיעו 4 תותחים לידי ההגנה והם החלו להפגז את הסורים. הסורים נסוגו ופינו את כל שדה הקרב.

4. תקופה רביעית: אמצע יוני '48 עד מרץ '49 – לאחר התקופה הקשה של קרבות הבלימה, הציבה לעצמה ישראל כמטרה להדוף את צבאות הפולשים ולשחרר את כל השטחים שיועדו למדינה יהודית על פי תכנית החלוקה של האו"ם. לאחר שהושגה מטרה זו (באופן הדרגתי ובקרבות קשים) המלחמה הורחבה ונכבשו גם אזורים נוספים **במטרה** ליצור רצף טריטוריאלי מתוך שיקולים אסטרטגיים (צבאיים) של מדינת ישראל. במהלך תקופה זו הצליח צה"ל ליטול יוזמה התקפית ולהכריע את צבאות מדינות ערב בכל החזיתות. במהלך תקופה זו התקיימו שתי הפוגות בלחימה, ביוזמת האו"ם. בין שתי הפוגות התנהלו קרבות עשרת הימים,

א. הפוגה ראשונה- 11/6/48-9/7/48- ביוזמת האו"ם מסכימים הצדדים להפוגה למשך 4 שבועות כדי לנסות להגיע להסדר. **היישוב היהודי** היה אחרי לחימה קשה, מחסור בנשק והיה זקוק למנוחה ולארגון מחדש. את ימי הפוגה ניצלו להתארגנות, אימונים, קליטת נשק, תכנונים מבצעיים, צה"ל נשבע אמונים, לי"ם הועברה אספקה,

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

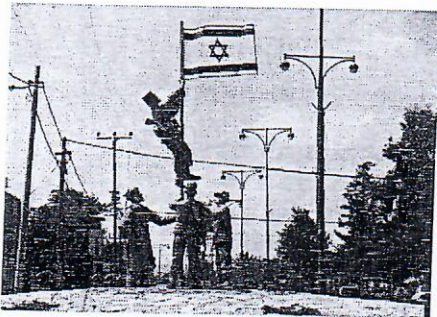
וחדש עימה הקשר. **הערבים-** הגיעו למסקנה שקשה לכבוש את א"י, התקפותיהם נבלמו בכל החזיתות ולכן היו זקוקים להתארגנות מחדש.

ב.קרבות עשרת הימים- בהם צה"ל הצליח להשתלט על שטחים נרחבים בגליל התחתון, בשפלה ובפרוזדור ירושלים. הנגב עד אילת שוחרר, וצה"ל בשלב זה הכיר את כל המפה.

ג.הפוגה שנייה- נכפתה על ידי מועצת הביטחון של האו"ם והשאירה את המצב ללא הכרעה משום שצבאות ערב עדיין היו בשטח ישראל ולכן ביצעה ממשלת ישראל מספר מבצעים כדי להשיג הכרעה סופית ולסלק את צבאות ערב מהארץ. כל מבצע נמשך מספר ימים בלבד.

במבצעים צבאים גדולים צה"ל כבש שטחים נרחבים בגליל, בנגב ובערבה במטרה לקבוע עובדות בשטח, והביס את הצבא המצרי. שלב זה של המלחמה התאפיין בפסקי זמן ארוכים בין פרקי הלחימה, ובשילוב הדוק של העימות הצבאי בשטח ישראל עם מאבקי ישראל בזירה המדינית.

דוגמה – מבצע עובדה, כיבוש אום-רשרש: מבצע עובדה, שנערך ב-5.3.49, נועד לאפשר את כיבוש הנגב ושליטתה של ישראל בנגב, בטרם יחתמו הסכמי שביתת הנשק עם ירדן.

חיילי חטיבת הנגב וגולני נעו דרומה לכיוון אום-רשרש שבה שהו באותה עת חיילי הלגיון הערבי של ירדן. לאחר שקיבלו מידע מודיעיני כי חיילי הלגיון הערבי קיבלו פקודה לצאת משטח ישראל המערבית, הגיעו החיילים לאום-רשרש והניפו את דגל הדיו (בד לבן) עליו ציירו את הדגל).

הברית עם הדרוזים במלחמת העצמאות

כבר בשלבים הראשונים של המלחמה היו הדרוזים נתונים ללחצים מנוגדים מצד היישוב היהודי ומצד הוועד הערבי העליון, כשכל צד מבקש לצרף את הדרוזים אליו. בעדה התקיימו מגמות סותרות. הקשרים בין היישוב היהודי והדרוזים התנהלו באמצעות אנשי ההגנה ואנשי הסוכנות היהודית. הנכבדים מכפרים מעורבים של דרוזים וערבים כגון עוספיה, שפרעם ומע'ר נטו יותר להתקרב ליהודים. בעקבותיהם הלכו תושבי הכפרים הסמוכים לחיפה ולאזור ההתיישבות היהודית בגליל המערבי. מנגד הכפרים הדרוזים שבעומק השטח הערבי היו זהירים יותר ביחסיהם עם היהודים. הדרוזים בארצות השכנות היו מפולגים ביניהם ולא נקטו עמדה ברורה. נכבדים שהגיעו מארצות אלו לארץ סיירו בכפרי הדרוזים והטיפו לניטרליות. הפעילים היהודים בשטח פעלו למנוע מהדרוזים להיגרר אחר הערבים המקומיים. אסיפת נכבדים מכל כפרי העדה שהתכנסה בדליית אל כרמל בתחילת המלחמה נמנעה מהשתתפות הדרוזים במהומות שיזם הוועד הערבי העליון, ומשלחת שיצאה אל הר הדרוזים קיבלה

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

אישור ותמיכה בהחלטת הנכבדים. ביולי 1948 התגייסה קבוצה של דרוזים מעספיה, דלית אל-כרמל (וסוריה) לשירות בצה"ל. טקס ההשבעה הראשון של המגויסים הדרוזים נערך במחנה 'נשר' ליד חיפה. הם סופחו כפלוגה דרוזית לחטיבה 9 – עודד, שלחמה בצפון מערב הארץ. פלוגה זו היוותה את הגרעין ליחידת המיעוטים. הפלוגה הדרוזית הייתה שותפה להישגיה של היחידה במבצע חירם בחזית הצפונית, אולם ספגו גם אבדות.

הברית עם הצ'רקסים במלחמת העצמאות: בתחילת מלחמת העצמאות לחצו הערבים על תושבי כפר כמא הצ'רקסים לסייע להם במלחמתם ביישובים היהודים באזור. הצ'רקסים סירבו בתוקף, שמרו על קשר עם ארגון 'ההגנה' ונמנעו לחלוטין מלפעול יחדיו עם הערבים המקומיים. בין הגורמים שהשפיעו על תושבי כפר כמא שלא להצטרף לערבים במלחמתם נגד היהודים, הייתה ידידותם עם המושבה יבניאל. במהלך חודש יולי 1948, במסגרת מבצע 'דקל' נכבש הגליל התחתון. בני כפר כמא הצ'רקסים שיתפו פעולה עם 'ההגנה' והצטרפו בהמשך בגלוי לכוחות צה"ל ולחמו לצדם כפלוגה נפרדת עוד במסגרת מבצע 'דקל', באמצע יולי 1948, במהלכו השתלטו כוחות צה"ל על נצרת, שפרעם וכפרים בגליל המערבי. היישוב הצ'רקסי ריחאניה היה מוקף ביחידות ערביות החל מראשית ההתלקחות. במסגרת מבצע 'חירם' צעדה לעבר יישוב זה, בראש הכוח הלוחם, כיתת חלוץ לוחמת צ'רקסית, והכפר הועבר לשליטת צה"ל.

יחידת המיעוטים: יחידת המיעוטים איגדה את הכוחות הלוחמים הדרוזים והצ'רקסים שפעלו במלחמת העצמאות. אליהם הצטרפו בהמשך גם חיילים בדואים

5. ההישגים של מ"י בסיום מלחמת העצמאות

- א. צה"ל הדף את המתקפות של ערביי ישראל ומדינות ערב.
- ב. ישראל הרחיבה את גבולותיה מעבר לתוכנית החלוקה ויצרה רצף טריטוריאלי ורוב יהודי בארץ.
- ג. יצרה שליטה על רוב השכונות היהודיות של י"ם, כיבוש אילת וגישה לים סוף.
- ד. חתימת הסכמי הפסקת האש עם מדינות ערב והכרה בינלאומית בגבולות.

6. מדוע החליטה מדינת ישראל לסיים את המלחמה?

- א. לתת תוקף להישגים שהיו חלק ממטרות התנועה הציונית.
- ב. אבדות כבדות בנפש וברכוש.
- ג. ביסוס המדינה החדשה- להתפנות למדינה החדשה, קליטת עלייה, בעיות כלכליות.
- ד. מדינות ערב הסכימו לחתום על הפסקת אש וגם בשל הלחץ הבינלאומי ממועצת הביטחון ומהמעצמות.

7. השלכותיה של המלחמה על מדינת ישראל:

- הניצחון במלחמת העצמאות הפך את קיומה של מדינת ישראל לעובדה קיימת. במהלך המלחמה ואחריה הכירו בישראל עשרות מדינות מרחבי העולם.
- במלחמה נהרגו כ- 6000 יהודים שהיו כאחוז אחד מכלל התושבים היהודים בארץ בראשית המלחמה.

ליקטה וערכה בטי משעלי-בן נפלא תשע"ט

- מלחמת העצמאות שינתה את הגבולות של המדינה: גבולות החלוקה הוחלפו בגבולות שביתת הנשק (גבולות הקו הירוק) מדינת ישראל זכתה לרצף טריטוריאלי מהגליל העליון ועד אילת.
- ישראל שלטה במערב ירושלים, שהפכה לבירת ישראל.
- האוכלוסייה הערבית שנותרה במדינת ישראל זכתה לאזרחות ישראלית.

8. השלכותיה של המלחמה על הערבים:

- תבוסת הערבים נתפסה כהשפלה-מדינות ערב לא הכירו בקיומה של מדינת ישראל וסירבו להצעות להסדרי שלום.
- על פי הערכות איבדו הערבים אלפי חיילים ואזרחים.
- מנהיגי ערב נתפסו כנושלים לאחר תבוסתם במלחמה- המנהיגים הודחו או נרצחו בשנים שלאחר המלחמה.
- שטחי המדינה הערבית שלא הוקמה ולא נכבשו על ידי ישראל נותרו בידי -ירדן (יהודה, שומרון ומזרח ירושלים) ומצרים (רצועת עזה).
- התוצאה הייתה שהערבים איבדו את המדינה שקיבלו בתוכנית החלוקה ורובם איבד את ביתו. הם נלחמו על הכל ואיבדו הכל.
- בעיית הפליטים- 600 אלף פלסטינים הפכו לפליטים כתוצאה מהמלחמה. פליטים פלסטינים נמצאו בתחומי מדינות ערב עם סיום המלחמה.

סיכום ארבע התקופות של מלחמת העצמאות

קריטריון	תקופה ראשונה: 29/11-10/12 מרץ 1948	תקופה שנייה: אפריל-1948 14/5/1948	תקופה שלישית: 15/5-48 יוני 48	תקופה רביעית: אמצע יוני 48-מרץ 1949
מאפיינים	בעקבות החלטת האום-היישוב היהודי מותקף על ידי כוחות ערביים בארץ, לא סדירים. מאבק בדרכים-ישובים מבודדים-בערים מעורבות-היהודים מתגוננים בלבד	תוכנית ד'- מעבר מהגנה להתקפה-העברת כוחות ממקום למקום לפי הצורך כיבוש ערים מעורבות-דגש על פתיחת הדרך לירושלים הנצורה	פלישה של מדינות ערב. סלעים נחיתות ישראליות (פרשת אלטלנה)	המטרה להדוֹטף את הכוחות הערבים משטחי-המדינה-הרחבת שטחי-המדינה-פסק זמן ארוך בין פרקי המלחמה
יוזמה	על ידי הערבים	על ידי היהודים	על ידי מדינות ערב	יוזמה של צה"ל
דוגמאות	שיירת יחיעם ל"ה,	מבצע נחשון-שמטרתו פריצת דרך לירושלים ושחרור העיר. הצליחו לפתוח דרך לירושלים לזמן מה. כיבוש: טבריה, חיפה, יפו וצפת	בלימה- נגבה-בלימת המצרים הישרדות!!! שתי הפוגות	שורה של מבצעים כיבוש רמלה-לוד-מבצע יואב-כיבוש באר שבע-מבצע עובדה-כיבוש מדבר יהודה, הנגב הדרומי ואילת

הסיבות בגללן לא נחתם בסוף מלחמת העצמאות הסכם שלום בין ישראל לשכנותיה

1. מדינות ערב לא הכירו בלגיטימיות של מדינת ישראל.
2. מדינות ערב ראו בהסכמי שביתת הנשק הסכמים זמניים.
3. כוונת מדינות ערב הייתה לצבור כוח ולצאת שוב למלחמה נגד מדינת ישראל.

הקשיים של מדינת ישראל במלחמת העצמאות עד יוני 1948

1. הערבים תקפו בו זמנית בכמה חזיתות המרוחקות זו מזו.
2. לחלק מצבאות ערב היה יתרון טופוגרפי, משום שתקפו ממקומות גבוהים.
3. היהודים היו מעטים מול רבים.
4. בהתחלה יוזמה הכינה הייתה בידי הערבים.